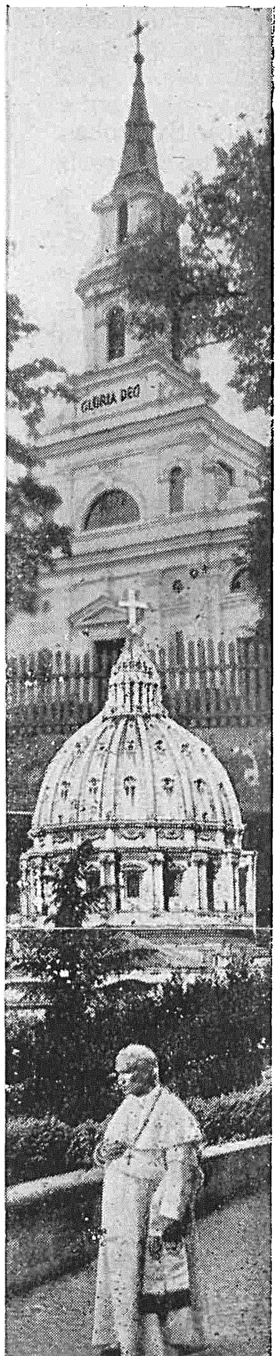
LA BRACE

Hod. XXVII	1974 SNIZAŃ - STUDZIEŃ 1975	N. 119-120

Biełaruskaja relihijna- **ŹNIČ** adradženskaja časopis

Adres Red.: Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

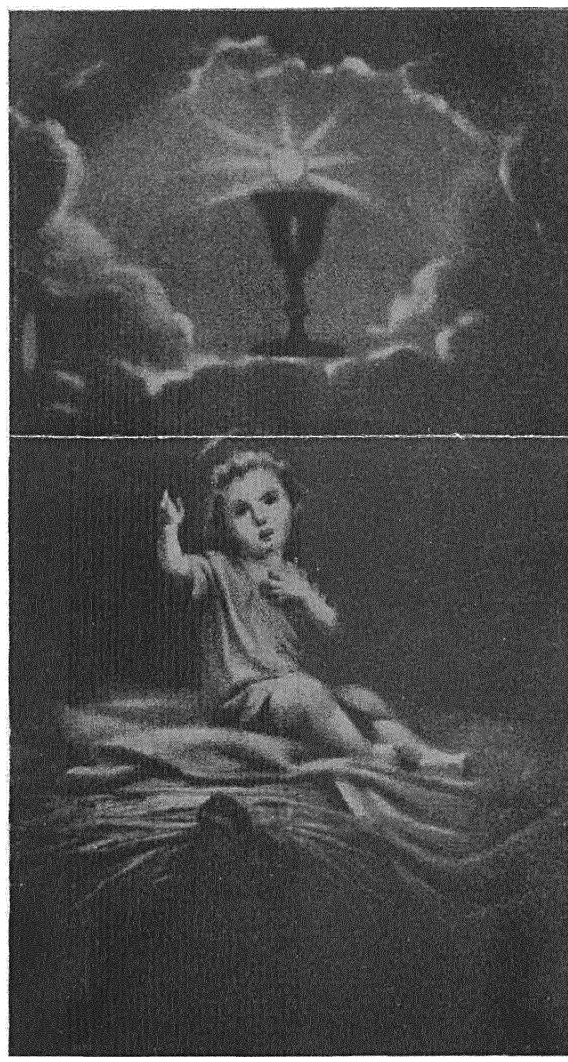

1975

DUCHA MA CUJCIE!

Kaladny i Novabodni Pryviet i Pažadanni
Usim Našym Surodzičam Čytačom i Spahadnikam!

Pa-
ška-
dujDzi-
ciatka
Boža našu
ju zia-
mielku
mi-
łu!

Ad-
viar-
ni ad
nas biaz-
božža, daj
nadziei
viery
si-
łu!

VIALIKA SVIATA

Znoŭ čar Kalad. Ach, kolki raz
Jany pryjchodzili da nas,
Jak miła kazka, dzivaśviet
Z daŭno-daŭno minułych let!
Z nadvorra snop źjaŭlaŭsia ŭ chaci,
Išoŭ na pokuć, kałaskami
Šuścieŭ ničšta, chacieŭ skazaci: —
Zbaviciel rodzicca miž nami —
Boža Słova-Hožašč-Luboŭ —
Vialika śviata! Siannia znoŭ

Jaho budziem śviatkavaci:
Znoŭ zapachnie siena ŭ chaci,
Na im Kuććiu pastavić mama —
Stary symbal Boha-Dziaciny —
K Sviatoj Viačery zhatavanu
Z postam, z pabožnym uspaminam.
Znoŭ budzie « Hviazda » pad vaknom,
Dy chłopcy z « Kazoju », z « Kaniom »,
Z kaladnickim svaim choram —
Pojdzie ŭpročki žurba, hora!

DA PAVAŽANYCH ČYTAČOŬ

Niekatoryje z Vas tužliva dapaminalisia Zniču pa tak doŭhim nieatrymoŭvanni jaho. Jon prysłab, ale jašče nia zhas. Macujecca svaimi starèčymi siłami. Sensacyi Hodu Sviatoha Jubilejnaha mo' nie daduć jamu zusim zhasnuć. Pierš, čym raźvitacca z dahètuleśnim kolportažam 25 hadovym, jon jašče voś zabaviazaŭsia razdaručyć staranna i vietliva Darahim Čytačam Surodzičam svoj pàmiatkavy darunak u postaci śviežaprydbanaj biełaruskaj relihijna-litaraturnaj cennaści: " LISTY SVIATYCH APOSTAŁAU ".

Acharaktaryzavana cennaść hetaja praz samoha pierakładčyka j vydaŭca va ŭstupnoj prezentacyi knižki, jak vielmi prydatny padručnik dla naležnaha vykaryštannia Hodu Evanhelizacyjnaha, pad klič Ajca Śviatoha: da napravy žyćcia j sužyćcia, da zhody z Boham sianniašniaha neospahaniełaha śvietu, a ŭ im zahrožanaha zyśv{etčanniem chryścijanstva, jakomu nia mienš, kali nia bolš, patrebna ŭspamoha śviatoj natchnionaj apostalskaj pedahohii, čym pieršachryścijanam, da jakich « Listy » byli tahočasna adresavany. Nam prachavała ich vierna Śviataja Eklezija.(*)

Vydaviectva « Źniču » z patrebaŭ vyšuspomnienych raspašyraje voś ich u formie darunkovaj knižki svaim Čytačam, a pry ichniaj idejnavietlivaj pomačy i šyrejšym kruham Surodzičaŭ, dy ichnich Biblijatekaŭ...

(*) Kascioł = Carkva.

RAŠUČY KANHRES EPISKAPAŬ I VIERNIKAŬ SUŚVIETU Ŭ SPRAVIE DUCHOŬNICKICH POKLIKAŬ

U Rymie adbyŭsia nie tak daŭno kanhres pradstaŭnikoŭ krajovych Djecezalnych kanfe rencjaŭ, pryśviečany prablematycy duchoŭnickich psklikanniaŭ. Na Knhres pryjechała bolš, čym 80 biskupaŭ z usiaho śvietu dy šmat pradstaŭnikoŭ uschodniaje herarchii ihumenaŭ mužčynskich i žanočych manastyroŭ dy śvieckich instytutaŭ.

Kanres arhanizavała Kanhrehacyja da Spravaŭ Katalickaha Ŭzhadavannia, tamu hałoŭnymi na im pramoŭcami byli Eminencja Kard G. H. Garrone, prefekt hetaj Kąnhrehacyi, dy jahony zastupnik Arcybiskup J. Schroefer, sakratar Kanhrehacyi.

Kard. Garrone, adkryvajučy pasiedžanni Kanhresu rašuča adčiemiŭ, što sprava paklikanniaŭ jość prablemaj žyćcià i śmierci Eklezii. Jana ciesna źviazana z samym paniaććiem duchoŭnickaha stanu dy uśviedamlenniem sabie važnaści roli duchoŭnickich funkcjaŭ u sianniašnim śviecie. Z hetaj racyi Kardynał Garrone damahaŭsia, kab Kanhres pakazaŭ duchoŭnictva takim, jakim jano pavinna być u sianniašnich niazvyčajna trudnych, pazbaŭlenych aryjentacyi, časach, kab prastavaŭ chvalšyvyja paniaćci ab duchoŭniku, pakazvajučy jaho ŭ naležnym śviatle. I nie abchodna, kab dušpastyrstva duchavienstva było ciesna źviàzana z poklikam. Pavinna isnavać koreIacyja miž duchoŭnickim uzhadavanniem u Seminaryjach i paźniejšaj padrychtovaj maładych absalventaŭ. Ab hetym pavinny staracca biskupy, na jakich u pieršuju čarhu lažyć adkaznaść za pokliki ŭ svajoj dyjecezyi.

Hetyja dumki paśla raźvivaŭ hałoŭny referent archibiskup Schroeffer. Jon ściviardziŭ, što hety Kanhres jość pieradusim padsumavanniem vynikaŭ čatyrochhadovaj pracy paasobnych kanferencyjaŭ Biskupataŭ rožnych krajoŭ, jakije daśledžvali prablemu poklikaŭ Archbp Schroeffer źviarnuŭ asablivuju ŭvahu na nastupnyja prablemy:

Šmat jakije Biskupskija Kanferencyi vyjavili svajo vialikaje zacikaŭlennie prablemaj poklikaŭ u tym, što jany stvaryli adumysłovyja Biskupskija Kamisyi dy i Miašanyja Kamisyi (z vyšejšymi zakonnickimi superyjorami) j zasnoŭvali centry-sakrataryjaty da spravaŭ pak'ikań. Jość patreba razuznannia sytuacyi, ŭ jakoj ciapier znajchodzicca moładź, dy — stanoviščaŭ, jakije jana zajmaje ŭ adnosinach da Eklezii j Duchavienstva. Akcyja dośledu dy raźvivannia poklikaŭ jość źviazana ciesna z evanhelizacyjnaj misyjaj dy dušpastyrstvam Ludu Božaha. Za hetuju akcyju adkaznyje ŭsie: biskupy, parochi, zakonniki, baćki, ŭzhadavacy školnyje dy ŭsia parachvija.

Jość patreba tealahičnaje padrychtovy, motyvacyi duchoŭnickaha pokliku; patreba jasnaha dy adpaviednaha vykazannia vartasnaści j značennia samaha chryścijanstva, jahonaje praŭdzivaści j prydatnaści ŭ žyćci čałavieka dy ab źviartanni uvahi znaki na asnoŭnyje, pa jakich možna prykmiecić u moładzi sapraŭdny poklik. Da akcyi razbudžennia poklikaŭ treba naznačyć adpaviednyja asoby asabliva z isnujučych na terytoryi dadzienaje miascovaści re'ihijnych instytutaŭ.

Akcyja razbudžannia poklikaŭ pavinna znachodzicca ŭ ciesnym kantakcie z vyšejšymi Duchoŭnymi Seminaryjami, z Navicyjatami Zakonaŭ i specyjalnymi damami ŭnutranaj farmacyi. Kandydataŭ da duchoŭnictva, ci

zakonnictva možna kiravać u Duchoŭnuju Seminaryju, ci ŭ Manastyr tolki paśla tryvajučaje niejki akreśleny čas proby dy, zrabiŭšy adpaviedny adbor. Kandydataŭ treba ad časuda času kantaktavać z Seminaryjami dy inšymi damami nutranoje farmacyi, pakazvać im žyćcio ŭ Seminaryi, abjaśniać zaviedzieny ŭ joj ład tak, kab im pastupajučym u Vyšejšuju Seminaryju, možna ŭžo było mieć ab joj naležnaje paniaćcie.

U akcyi razbudžennia poklikaŭ treba złučyć staryja ŭžo vyprabavanyja sposaby z novymi metadami. Pobač z malitvaj ab poklik da duchoŭnaha stanu dy vykonvanniem dobrych učynkaŭ u hetaj intencyi razbudžanniem upadoby da liturhičnaha žyćcia ŭ suspolnaściach viernikaŭ adpaviednymi katechezami ab poklikach, asabistymi kantaktami moładzi z vychavaŭcami, kiraviectvam duchoŭnaha žyćcià momoładzi, treba ŭ hetuju akcyju ŭciahnuć taksama srodki masavaha pierakazu z metaj farmavannia publičnaje apinii.

Na temu hetych prapanovaŭ viałasia ažyŭlonaja dyskusyja ŭ paasobnych jazykovych hrupach. Prysutnyja na Kanhresie padkreślivali, što poklik jość asablivaj Božaj łaskaj i tamu treba jaje ŭ Boha prasić. Malitva tut jość pieršym i biazumoŭnym varunkam radzicca dy raźvivacca poklikam.

Druhoj umovinaj isnavannia dy raźvićcià paklikanniaŭ jość adpaviednaje žyćcio samych paklikanych. Jano moža abo pamahać paklikanniu raźvivacca, abo zabić jaho na samym pačatku. Siannia moładź vielmi ŭražlivaja na toje, kab śvietčyć svaim žyćciom ab tym, z čym jana viaža svaje nadziei dy choča budavać svaju budučyniu na im, jak na fundamancie.

Poklik realizujecc ŭ Eklezii dy praz Ekleziju, jon bo astajecca zaŭsiody na słužbie Eklezii. Jana pamahaje paklikanamu adkryć i paznać Božuju volu adnosna jahonaha paklikannia. Tamu, što paasobnyja Eklezii, h. zn. dyjecezyi, ačolvajučca Biskupami, dyk jany hałoŭna jość adkaznymi za paklikanni, jakija rodziacca ŭ ichnich suspolnaściach.

Vielmi važnuju rolu ŭ pokliku da stanu duchoŭnaha jhraje relihijnaja siamja dy taksama roznyja ščyrachryścijanskija suspolnaści, ź jakich na pieršym miescy znajchodzicca parachvija.

Na druhi dzień Kanhresu ŭ zali pasiedžanniaŭ byŭ prysutny Sam Papa. U svajej pramovie Jon źviarnuŭ uvahu pieradusim na sytuacyju, jakaja ciapier zapanavała na śviecie dy nia spryjaje raźvićciu poklikaŭ. Idzie mova jak ab materyjalizmie, tak i hedonistyčny (vyhodnicki) padychod da žyćcià naviet u vieručych. Z hetaje racyi Pavał VI zaprapanavaŭ prysutnym, kab jašče raz zanalizavali vialikuju rolu j značennie duchoŭnictva, asabliva ŭ našych časach. Hetaja prablema jość vielmi važnaj choćby j tamu, što II Vatykanski Sabor dapoŭniŭ vartasnaść usieahulnaha duchoŭnictva viernikaŭ, jakby skazać śvieckaha. Heta vyklikała ŭ niekatorych prysutnych jakby uron važnaści herarchičnaści, duchoŭnickaści. U duchoŭnickaści treba asabliva padkreślivaść jahonuju nieabchodnaść u realizavanni Božaha planu adkuplennia. Sviatarskaść maje słužbovy charaktar. Duchoŭnik słužyć čałavieku, pamahajučy jamu ratavacca. Papa dobra viedaje vializnyja trudnaści, ź jakimi siannia spatykajecca razbudžannie dy ŭzhadoŭvannie poklikaŭ. Adnak tyja ciažkaści nie pavinny źnieachvočvać *ani* duchoŭnikaŭ, *ani* paklikanych da duchoŭnictva, kali ŭziać pad uvahu, što sionnia na śviecie jość šmat jašče vialikadušnaj i vysokarodnaj moładzi, zdolnaj da heraizmu, tolki treba joj adpaviednym sposabam pakazać pryhožaść i niepraminajučuju vartasnaść žyćcia achviaravanaha Bohu.

Charaktarystyčnaj była uvaha Ajca Sv. ab roli Duchoŭnych Seminaryjaŭ u pracesie farmavannia dy rychtavannie kandydataŭ da duchoŭnickaha stanu. Nielha u imia drenna razumietaj paślasabornaj dy nieakreślenaha bližej prahresu razburać — jak heta siannia časta robicca ŭ starych Seminaryjnych strukturach — kasavać rehulaminy, pakidajučy poŭnuju svabodu asabistym inicyjatyvam, zabyvajučysia, što pieršarodny hrech jašče isnuje, jak i jahonyje vyniki. Majučy heta na ŭvazie Seminaryi pavinny astavacca ustanovami pabožnaści tealahičnych studyjaŭ i razumnaj dyscypliny. Biaz hetaha niama movy ab tym, kab jany spoŭnili rolu, jakaja im vyznačana. Seminaryja pobač iz siamjoju i parachvijaj, jość taksama śviatym miescam, u jakim raźvivajucca, rastuć i daśpiavajuć sapraŭdnyje śviatarskije pokliki.

Zaviaršyŭ Kanhres, padsumoŭvajučy jejnyja vyniki Eminencyja Kardynał Garrone, abiecyvajučy, što apracavany Kanhresam kančatkovy dakumant budzie razasłany ŭsim krajovym Biskupskim Kamisyjam dla spravaŭ Pokliku.

DA NAŠAHA JUNACTVA

Časta małady čałaviek pačuvajecca jak na razdarožžy: jon musić rašycca vybrać sabie niejkuju prafesyju. Choć siahonnia mahčymaści vybaru davoli vialikije dy infarmacyi ab ich dastupnyja ŭsim, to ŭsiožtaki znajści peŭny j zadavalniajučy fach što-raz trudniej stanovicca, šmat ludziej musić jaho mianiać štohod. Praŭda, nia ŭsie prafesyi, niekatoryja nabirajuć bolšaha značennia, vystupajuć na pieršy plan, inšyja zastajucca zaŭsiody važnymi, niezastupnymi, darma što prybirajuć inšy vyhlad, idučy ŭnohu z časam. Nia hledziačy na tych, što zahadzie vyklučajuć mahčymaści duchoŭnaje prafesyi pad ciapierašniuju poru, byccam jana po-za našym śvietam, — my ćvierda pierakonany, što śviatarski stan źjaŭlajecca patrabniejšym i važniejšym za ŭsie inšyje.

Duchavienstva musić zastacca, Boh bo zaŭsiody patrabavacimie ludziej — nie dla siabie, a dla našaha zbaŭlennia, a ludzi zaŭsiody — Boha. Poklik duchoŭnika — zaŭsiody aktualny, jak była j budzie zaŭsiody aktualnaju Dabravieść Chrystusa.

Sviet, a ŭ im asabliva naš narod vielmi patrabujučy rassievu jaje ŭ dyaspory emihranckaj...

A tymčasam zarysoŭvajecca hrozny kryzys duchavienstva. Bačymo, jak adzin pa druhim adyjchodźiać u mahiłu, słabiejučy, ci ŭ darožnych katastrofach hinučy. A dzie ich nastupniki ?...

Dziŭnym moža vyhladać, adnak niezapiarečnym, fakt, što pamima sianniašniaha zyśviečannia (sekularyzacyi) siarod panujučaj relihijnaj abyjakavaści, a naviet vajujučaha ateizmu, ŭ atmasfery zaniku kulturnaje abradnaści, siojtoj z maładych ludziej vyjaŭlaje skłonnaść da duchoŭnickaha pokliku i byŭby hatovy hety stan vybrać; dy, nažal, davodzicca sustrecca z dzie-jakimi trudnaściami.

U asnaŭnym tyja trudnaści znajchodziać svaju padstavu ŭ dvuch mamentach : pieršy — heta niedastatkovaść i niapeŭnaść viery; druhim jość chvalšyvaje paniaćcie ab duchoŭniku, ci mo brak jasnaha prykładu śviatarskaha. Da hetaha druhoha aspektu možnab da peŭnaje miery ŭklučyć i prablemu celibatu, ale jana zastajecca ŭsiotaki druharadnaju.

S † P

MONS. ŬŁADYSŁAŬ-ŬŁADZIMIER SAŁAVIEJ

Asiraciŭ dušpastyrskuju apieku nad katalikami biełarusami ŭ Niamieččynie smiarotna ranieny ŭ darozie słužbovaj, blizu Münchena 16-8-1974h. Radziŭsia 15-9-1913h. z baćkoŭ biełarusaŭ, pracavaŭšych tady ŭ Pieciarburzie.

Tealahičnyja studyi raspačaŭ u katalick. Duch. Seminaryi ŭ Vilni, padčas druh. suśvietnaj vajny, a skončyŭ u Eichstecie. Duchoŭnickije Vyśviaciny atrymaŭ 21.VII.1946 h. ŭ Niamieččynie, dzie i pracavaŭ, znajchodziačy zaŭsiody čas dy zrazumiennie ŭ niamieckaj juryzdykcyi i dla katalikoŭ biełarusaŭ. Šmat im addavaŭ hetak ščyraj dušy! Až pakul u 1960 h. nia byŭ naznačany na Hałoŭnaha Pastyra dla biełarusaŭ katalikoŭ u całaj Niamieččynie.

Vykonyvaŭ svajo pastyravannie ŭ dvuch abradach, adznačvaŭsia ŭmiełaj akuratnaściu i dabrotna-achviarnaj sympatyjaj.

Viečny jamu supačynak ad Boha i dabraspamin ad ludziej, surodzičaŭ!!!

DA PYTAŇNIA AB PACHODŽAŇNI NAZOVU «BIEŁARUŚ»

Z Heradotavaha apisańnia staradaŭnich narodaŭ vyhladaje, što Nieŭry žyli ŭ pryreččy Dniapra i što prypuščalna Biełarusy jość patomkami hetych Słavian. (1)

Jość dahadki adnosna pachodžańnia nazovaŭ niekatorych plamionaŭ ad miesca ich pasialeńnia. Nazoŭ « Dryhvičy » niekatoryja historyki vyvodziać ad bałocistaj miascovaści — dryhvy. Nazoŭ « Kryvičy — Pałačanie » pachodzić, vidać, ad vialikaha plemieni « Kryvičoŭ » i pryrečča Pałaty. Padobna, prypuščalna paŭstaŭ i nazoŭ « Dzieraŭlanie » ad lasistaj miascovaści. Zahadačna pradstaŭlajecca sprava pachodžańnia nazovaŭ i inšych biełaruskich plamionaŭ, jak « Radzimičy », « Sievieranie », « Viacičy » i « Jaćviahi ». Niedzie, pačynajučy ad 8-ha stahodździa źjaŭlajecca zredka nazoŭ « Rusaŭ ».

Najbolš praŭdapadobnym vyhladaje tezis, pavodle jakoha nazoŭ « Rus » ci « Ros » spačatku adnosiŭsia da

niejkaha adnaho plemieni z pasiarod uschodnia-słavianskich plamion i tolki paśla raspaŭsiudziŭsia na reštu uschodnich Słavianaŭ.

Raźvićcio i postup na Rusi, jakija ŭściaž mieli miesca ŭ roznych halinach žyćcia, spryčynilisia da paŭstańnia formaŭ dziaržaŭnaści. Formy hetyja prachodzili doŭhi šlach svajho raźvićcia, pačynajučy ad pierčych vielmi słabych plamiennych suviaziaŭ, da druhoj pałovy 9-ha stahodździa, kali jany ųžė pačali pryjmać kančatkovuju ustabilizavanuju formu. 2)

U nastupajučym histaryčnym peryjadzie uschodnich Słavianaŭ akreślilisia try asobnych ich centry : biełaruski — kniastvy Połackaje, Smalenskaje, Turaŭskaje dy inšyja ; ukrainski — kniastvy Kijeŭskaje dy inšyja i rasiejski — Uładzimier na Klaźmie dy inšyja. Svajactva pamiž kniaziami, supolnaja mitrapolija, supolnyja vonkavyja vorahi (chvali azijackich namadaŭ), « abjadnaŭčaja » palityka šlacham spadkaŭ ci zachopnickich vojnaŭ, nie paŭstrymali pracesu raźvićcia asobnych narodaŭ. 3)

U pieršaj pałovie XIII-ha vieku na zachodnich ziemlach Biełarusi pajaŭlajecca nazoŭ « Cornaja Ruś » i adnosicca da abšaraŭ Horadni, Słonima i Navahradka, jakija u varožych sutyčkach z uładarami Połackaha kniastva stalisia zdabyčaj litoŭskich kniazioŭ. Paniaćcie « čorny » aznačała stan zaležnaści- prymusu.

Nastupajučyja źmieny u raskładzie vajskova- palityčnych suadnosin paasobnych kniastvaŭ zmušajuć, kaliści mahutnuju, Połaččynu šukać sajuźnika ŭ asobie ŭładara susiedniaj Litvy. Šlacham dabravolnych umovaŭ i kniazioŭskich suženstvaŭ, bolš-mieńš u 1320-tych hadoch, amal usia terytoryja Biełarusi apynułasia pad « apiekaj » Vialikaha Kniazia Litvy. Adsutnaść prymusu nie nakidvaje prymiety « čorny » dasiul « Biełaj » Rusi, ale j prymieta « svabody » zychodzić pavoli u cień palityčnaha žyćcia Połackaha kniastva.

Ad hetaha času historyja biełaruskaha narodu ciesna viažacca z historyjaj Litvy i ... Polščy. Stvareńnie Vialikaha Kniastva Litoŭskaha nie źniščyła kultury Biełarusaŭ, a naadvarot, Ličviny, budučy narodam kulturna mieńš raźvitym, padparadkavalisia kultury biełaruskaha narodu. Paźniejšaje złučeńnie Vialikaha Kniastva Litoŭskaha z Polščaj paddaje kulturu biełaruskaha narodu upłyvam polskaj kultury, ale nia hledziačy na heta biełaruskaja masa zachavała svaju movu, relihiju i abyčai. 4)

Sprava pachodžańnnia nazovu « Biełaruś », u etničnym sensie, vielmi časta vyklikaje sprečki siarod historykaŭ i palitykaŭ. Asablivym zacikaŭleńnniem u « raźviazcy » hetaha pytańnia adznačajucca vorahi biełaruskaj niezaležnaści - Palaki i Maskali. Vyhladaje, što nia majučy adkazu na spravu pachodžańnia nazovaŭ « Polšča » i « Rasieja », imknucca « pazbavić » biełaruski narod svajho nazovu. Polska-maskoŭskim śledam drypčuć i niekatoryja biełaruskija savieckija i emihracyjnyja daśledčyki.

Histaryčnyja dakumanty pazvalajuć śćvierdžać, što nazoŭ « Biełaja Ruś » źjaviŭsia u peryjadzie zjaŭleńniai nazovaŭ « Litva » i « Ruś ». 5) Heta byŭ peryjad paŭstavańnnia arhanizavanych ludzkich zhurtavańniaŭ u sensie dziaržaŭnym.

Zhurtavańni = haspadarstvy nie zaŭsiody pradstaŭlali saboju niejkaje etničnaje adzinstva. Fakt etničnaj składanaści takich kanhlameratаŭ, jakim była Kijeŭskaja Ruś i daje pačatak paŭstavańnnia nazoŭnictva dla akreśleńnia paasobnych jaje składovych častak.

Savieckaje ćvierdžańnie, što niekali isnavała « adzinstva » *ruskaha narodu, u etničnym sensie, jość* absolutna biespadstaŭnym. Možna havaryć ab adzinstvie ruskaha narodu, ale tolki paśla poųnaha źniščńnia indyvidualnych arhanizacyjnych tvoraŭ, časta abapiortych na etničnaj abasoblenaści, jakimi byli niekatoryją harady i kniastvy.

Usie kniazi paŭnočna-uschodniaje Rusi kniažyli z łaski sarajskich chanaŭ, jakija nadzialali ich t. sv. jarłykami.

Dziakujučy tatarskim intryham, rasiejskija kniazi byli ŭ pastajannym niaščadnym i lutym mižsobnym zmahańni. Kab ubicca ŭ łasku tatarskaha načalstva kniazi pieraścihalisia u vialičyni spłačvanaje dani. Zachop abo tatarski nadzieł susiednich uładańniaŭ byŭ adnym iz sposabaŭ spabornictva, jakoje siańnia ŭ savieckim leksikonie maje nazoŭ « uzjednańnia ruskaha narodu ». Adnym z prykładaŭ takoha « uzjednańnia » moža nam słužyć asoba kniazia Aleksandra Nieŭskaha, jaki atrymaŭšy jarłyk u 1252 hodzie na kniažańnie u Noŭharadzie Vialikim, tapiŭ ŭ kryvi nasielnictva svajo i susiednich uładańniaŭ. 6)

Hvałt, źniščeńnie i śmierć naniesienyja etnična roznym hrupam nasielnictva, źniščali da tła ich indyvidualny charaktar. Darohaj zachopaŭ, paniavoleńnia, ludabojstva i pierasialeńnia, uładalniki tatarskich jarłykoŭ tvaryli asablivuju etničnuju miešaninu słavian i azijataŭ, jakoj nazoŭ - Vielikarusy, Maskali, abo Rasiejcy. Chaj pasłužyć śviedkaj rasiejski historyk I. Bołtin, jaki skazaŭ : ...« Nia hledziačy na toje, što našym abaviazkam jość nazyvać Słavian, paśla źlićcià ich z Rusami, našymi prodkami pamima taho, što my zrabilisia Ruskimi tolki, chiba, dziakujučy klimatu i času, bo-ž naurad ci zastałasia ŭ žyłach našych adzinaja kropla Słavianskaje kryvi ». 7)

Rasiejskaja nacyja jość čužoju inšym narodam kališniaj Rusi, čužoju jość jaje kultura, jaje duch i jaje azijackaja natura.

Jak bačym, u raniejšyja časy, dy j siańnia paŭstavali kanflikty, rabunki, vojny dy zachopy, a z hetym paŭstavała i adpaviednaje słoŭnictva dla akreśleńnnia paniaćciaŭ niezaležnaści, dbo paniavoleńnnia.

Paŭstała teoryja pavodle jakoje słovy « biely i « čorny », siarod uschodnia-słavianskich narodaŭ, adpaviadali aznačeńnniam nia tolki koleraŭ, ale takož svabody i niavoli. Inakš kažučy, značeńnnie prymiety jość u zaležnaści ad abstavin pry jakich jana užyvajecca.

Pytańnie pachodžańnia nazovu « Biełaja Ruś » cikaviła anhielskich historykaŭ užo bolej jak dzvieście hod tamu nazad. Historyk i kartohraf Thomas Kitchin staraŭsia vyjaśnić hetaje pytańnie ŭ svajoj pracy « The Modern Part of A Universal History », vol. 35, « ...ahulny padzieł Eurapejskaje častki Rasieji, na Vialikuju, Małuju i Biełuju, jakija naležnym čynam jość składovymi častkami staradaŭnaj Rusi (ancient Russia) ». Zatrymaŭšysia nad terminam « Biełaja Ruś » (White Russia) Kitchin šukaje krynicy jaho pachodžannia ŭ vauschodnia-słavianskaj etymalogii. Jon źviartaje uvahu čytača na fakt, što adroźnivańnie krainaŭ pry pomačy prymietaŭ (epitetaŭ) « biełу » i « čorny » lažyć u zvyčajach uschodnich Słavian : « ... jany nazyvajuć, kaža Kitchin, karaleŭskija hrunty i hrunty znaci, niepadlehajučyja apadatkavańniu — biełymi hruntami, dy naadvarot, jany nazyvajuć sialan i ludziej nižejšaha stanu — čornymi ludźmi, bo čorny koler u ich nie adznačajecca pašanaj, « kaža Tamaš Kitchin. 8)

Davoli vialikaj papularnaściu ciešycca teoryja abasnovanaja na zdahadzie, što nazoŭ « Biełaja Ruś » viažacca z kališniaj tatarskaj navałaj na ziemli Rusi, kali hetà tolki abšary Połackàha i Pinska-Turaŭskaha kniastvaŭ nia byli paniavolenyja tatarami. 9)

Jasna, što svaboda ci niavolannie byli i nie jošć prymietami zamacavanymi, jany adznačajucca ruchomaściu u adnosinach da času, terytoryi, ludzkoha elementu i u vialikaj miery ad pohladu aŭtara prymiety. Prykładam moža słužyć praca polskaha historyka Šymona Starowolkaha : « Simonis Starovolsci, POLONIA. Coloniae, 1632. u jakoj aŭtar nazyvaje Maskoŭščynu « Russia Nigra » (Čornaja Ruś), a balšyniu biełaruskich ziamiel, ukłučajučy Smalenščynu i Sievierščynu z Čarnihaŭščynaj zaličvaje da « Biełaj Rusi ». 10)

Siahnuŭšy jašče dalej u prošłaje my bačym, što nazoŭ « Biełaja Ruś » u sensie padkreślenia stanu niezaležnaści peŭnaj terytoryi Rusi spatykaŭsia jašče u 1135 hodzie u Raskolnickim i Rastoŭskim rukapisach. 11)

Vyšej padanyja prykłady nakiroŭvajuć uvahu na fakt užyvańnia hetaj prymiety (« biełу » u sensie niezaležnaści) jašče pierad tatarskaj navałaj i navat jašče pierad tym, jak maleńkaje kniastva maskoŭskaje pačało žyć samastojnym palityčnym žyćciom. Tolki ad pałovy 13-ha stahodździa, vyznačajučy pad kaniec svajho panavańnnia udzieły synom, Aleksandar (Nieŭski) addaŭ Maskvu najmałodšamu synu Daniiłu. Paśla śmierci Aldsekanra Daniił stanovicca kniaziem niezaležnaha kniastva maskoŭskaha. U kancy 13-ha st. maskoŭskija kniazi pačynajuć zmahańnnie za pierabrańnie načalstvavańnia ad ćvierskich kniazioŭ. 12)

Vyludniajecca staraidejnaja Biełaruś. Na zdymku bačycie *pachoviny Inžyniera Adolfa Klimoviča* kališniaha supracoŭnika Ks. Adama Stankieviča. Miž prysutnymi ŭ žałobie : žonka pakojnika Veronika z Šutovičaŭ ; jakaja takož pamierła ŭžo, 21 vieraśnia, Dyagnoza śmierci była ŭstanoŭlena ŭžo pâśla śmierci : rak vantroby. Iz Šutavičanak astałasia šče najstarejšaja Marysia zaniamohłaja, što pracavała ŭ Ks. Adama. Miž prysutnymi na zdymku žałobnikami vidzion (pobač Klimovičychi) tady jašče žyvy Janka Šutovič.

Nie ad reču budzie tut adciemić, što na niekatorych kartach, dzie jošć zaciemki adnosna tatarskich pachodaŭ, ŭžyvajecca prymieta « čorny » u adpaviednych apisańniach. Prykładam, na karcie Sansona z pałovy 17-ha stahodździa, a vydanaj Hubertam Iaillot u 1708 hodzie, jošć aznačany šlach jakim tatary u svaim časie pranikali ŭ Polšču. Lvoŭščyna zaniataja tatarami aznačana jak « Čornaja Ruś » (Russie Noire), a šlach aznačany nastupnym nadpisam : « Czarny Šlack, Chemin que suivent les Tartares pour entrer en Pologne. » Jak bačym u hetym vypadku, ahulna nazyvanaja Čyrvonaja Ruś u suviazi z tatarsbim napadam nazyvajecca « Cornaj ». Abstaviny źmianilisia i z imi zviazanaja prymieta ustupaje miesca inšamu nazovu.

Zakranuŭšy « tatarskuju temu » treba prypomnić, što t. zv. Załataja Arda, ad jakoj zaležali chany pamienšych ordaŭ nazyvałasia tako-ž « Biełaj Ardoj », a sam car Maskoŭski vyzvaliŭšysia z-pad tatarskaha jarma horda abjaŭlaŭ siabie « Biełym carom », a Kałmyki — azijaty až da kanca 19-ha stahodździa nazyvali rasiejskaha Imperatara « biełym chanam » — « TSAGAN KHAN ». 13)

Nazoŭ « biełaja Ruś » davoli časta vystupaje u zachodniaeurapejskich krynicach 14-ha stahodździa ŭ vieršavanych tvorach pryśviečanych pachodam kryžakoŭ. « Biełaja Ruś » hetych krynicaŭ — heta Pskoŭščyna i Noŭharadčyna, jakija utrymlivalį nieabmiežanyja handlovyja suviazi z kryžakami. 14)

U « Ananimnaj chronicy » polskaha aŭtara Janki z Czarnkowa pad 1382 hodam Połacak byŭ nazvany horadam « Biełaj Rusi », bo-ž nie tak daŭno jak u ...pieršym dziesiacihodździ 13-ha stahodźzia biskup

Albert Livonski płaciŭ dań Połackamu kniaziu jak volnamu uładaru Pałačan i Livaŭ. 15)

Nazoŭ « Maskva » pajaviŭsia pieršy raz u letapisie 1147 hodu h. zn. 12-cać hadoŭ paźniej, jak nazoŭ « Biełaja Ruś » biaručy pad uvahu nie abšar da jakoha hety nazoŭ adnosiŭsia, ale značeńnnie jaho. 16)

Antyčnaść terminu « Bełaja Ruś » stanouča piarečyć ćvierdžańniam niekatorych polskich i biełaruskich daśledčykaŭ, što byccam hety nazoŭ byŭ vydumany maskoŭskimi carami, abo ich balšavickimi naśladnikami. 17)

Z adychodam tatarskaj niavoli, kali ziemli paŭnočna-uschodnich Słavian apynulisia pad panavańniem maskoŭskich kniazioŭ, apošnija pačuŭsysia vyklučnymi ŭtada-rami i « ułaśnikami svabody » — pačali siabie nazyvać haspadarami usiaje « Biełaje Rusi », « biełymi Kniaziami, carami i. t. p. Biazumoŭna u hetym vypadku nazoŭ « biełу » adnosiŭsia da usich uładańniaŭ cara. Iznoŭ-ža i tut, abstaviny źmianilisia i nazoŭ padkreślivajučy paniaćcie svabody « adžyŭ svoj čas i ...adyšoŭ ».

Toj by mylaŭsia, chtob chacieŭ ćvierdzić, što slova « biełу », jak u znaąčeńni svabody, ci « čorny » u značeńni niavoli, užyvaŭsia vyklučna uschodnimi Słavianami, bo apрača palaka Janka z Czarnkova papski legat Olaus Magnus z Upsali u vydanaj im karcie Skandynavii aznačyŭ Pskoŭ i Noŭharad jak « Biełuju Ruś » z užo vyšej padanych pryčynaŭ, a Połaččynu jakaja była pad panavańniem polskaha karala nazvaŭ « Čornaja Ruś » - karaleŭskaja. (RUSSIA REGALIS - NIGRA). Tolki adzin paasobnik hetaj karty z 1536 hodu zachavaŭsia u Vienie, ale reprodukcyja jaje z 1572 hodu znachodzicca, miž inšym, u Brit. Muzei. 18)

Termin « Biełaja Ruś » u sensie svabodnaja Ruś byŭ paniaćciem adnosnym i maje svaju analohiju u siańniašnich suadnosinach Zachadu z Uschodam. Adny nazyvajuć Zachad « Volnym Śvietam », a druhija z svajho boku puskajuć usie svaju kamunistyčnuju mašynu dla « vyzvaleńnia » hetaha- ž « Volnaha Śvietu ». Apрača vyšpadanych faktaraŭ treba ŭziać pad uvahu vypadki, kali robiacca vysnavy na padstavie dakumantaŭ nieaktualnych u časie.

Dla prykładu voźmiem abšar BSSR z 1924, 1926, 1939 i 1945 hadoŭ. Na hetym prykładzie lohka pierakanacca ab nieabchodnaści dakładnaha aznačeńnia času pry akreśleńni abšaru BSSR. 19) U roznyja peryjady času miežy BSSR padlahali peŭnym źmienam. Možna znajści opadbnyja prykłady i ŭ raniejšaj historyi Uschodnich Słavian kali u roznyja peryjady času « Čornaj » ci « Biełaj » Ruśsiu nazyvalisia zusim inšyja abšary Rusi. « Čornaj Ruśsiu » nazyvałasia Maskoŭščyna, « Čornaj Rusšsiu » nazyvałasia Čyrvonaja Ruś i ŭrešcie « Čornaj Ruśsiu » nazyvałasia Połaččyna ci Słonimščyna.

Usie hetyja prymiety byli časovaha charaktaru. Padobnaje źjavišča možna zaŭvažyć i ŭ adnosinach da nazovu « Bełaja Ruś » ale z adnej važnaj zaściarohaj, što častka Rusi jakaja nikoli nie była paniavolanaja tatarmi zamacavała za saboju imia Biełarusi, imia movy biełaruskaj, imia biełaruskaha narodu pamima praśledu akupantaŭ i adsutnaści biełaruskaj dziaržaŭnaści.

Vielmi pryhodnymi u razśledavańni hieahrafičnaha nazoŭnictva i historyi źjaŭlajucca starynnyja karty, jakija adilustroŭvajuć stan viedy daśledčykaŭ-vučonych z dalokaha prošłaha.

Prykładam, na kartach S. Mănstera, u łacinskim pierakładzie z 1540 hodu « Biełaja Ruś » znachodzicca pamiž Dniaprom, Dziasnoj i Psołaj tady, kali hetaja samaja terytoryja aznačanaja jak « Čornaja Ruś » na karcie : « Dakładnaje apisańnie cełaj Madziarščyny, Transilvanii, častki Polščy, Padolii... « i.h.d. Hetaja karta była vykanana viedamym Gastaldi i znachodzicca ciapier (pad hodam 1546) u vatykanskaj kartahrafičnaj kalekcyi. 20)

Vialikaje Kniastva Litoŭskaje ahulna nazyvałasia koratka - « Litva » i ŭsio, što nasiła dziaržaŭny charaktar u hetym kniastvie nazyvałasia litoŭskim. Hramadzianie Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, nie zvažajučy na ich etničnuju prynaležnaść, nazyvalisia litoŭcami. Biełaruskaja mova, budučy dziaržaŭnaj movaj, nazyvałasia tako-ž litoŭskaj. Vojska i hrošy zvalisia litoŭskimi. Tolki pravasłaŭnaja relihija nie nazyvałasia litoŭskaj, bo-ž pierad polskim nastupam na Biełaruś nie isnavała dziaržaŭnaje viera-vyznańnie.

Niekatoryja daśledčyki historyi Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, kab asprečyć starażytnaść nazovu « Biełaja Ruś » u adnosinach da siańniašniaj Biełarusi, spasyłajucca na staralitoŭskija dakumanty, jakija adznačajussa adsutńaściu nazovu « Biełaja Ruś ». 21) Hetyja daśledčyki, adnak ,zabyvajuć ab niedziaržaŭnaści charaktaru nazovu « Biełaja Ruś » u tych časoch, što i ŭpłyvała na adsutnaść hetaha nazovu ŭ dziaržaŭnych dakumantach Vialikaha Kniastva Litoŭskaha. U hetym miescy, varta jašče raz prypomnić knihu historyka Starowolskaha, jaki ŭ svajoj « Polonii » z 1632 h. prysviaciŭ cełу razdzieł « Biełaj Rusi » u jaje etničnych miežach.

Pry razhladzie pachodžańnia i užyvańnia nazovu « Biełaja Ruś » nielha abminuć isnavańnia roznych značeńniaŭ hetaha nazovu. Nielha abminuć i faktu, što pašyreńnie i zamacavańnie pravasłaŭja na Rusi i sumiežža z joj ryma-katalicyzmu spryčynilisia da paŭstańnia takich nazovaŭ jak : « biełaruskaja viera », a z druhoha boku i « rymskaja viera ».

Roznyja značeńni terminaŭ « Biełaja Ruś » i « biełaruski » možna znajści ŭ zborniku dakumantaŭ 1570-1667 hh. « Russko-biełorusskije sviazi », Miensk, 1963. Kab nie być hałasłoŭnym pryviadu ja i ŭ hetym vypadku niekalki prykładaŭ : « ... I, Ondrej Dašukov skozałsia — šlachcič Biełaj Rusi, a Ilja Simonov — kupiec ; ...« (bač. 114, dakumant No. 90 z 1632 h.) ; « ... A skazał, čto on rodom litvin, katolickija viery iz goroda Nieśviža... » (bač. 108, dakumant No. 85 z 1631 h.) ; « ...a s soboju pryvieł vychodca litvina — biełorusca. I tot, gosudar, vychodziec v rosprosie nam chołopiem tvoim, skazałsia : litvin Korniejko Krukovskoj, urożeniec Oršanskogo povietu, šlachcič biełoruskije viery... » (bač. 112, dakumant No. 89, 1632 h.);

« ... A vziaty oni byli v Moskovskoje gosudarstvo v jazycoch i po gosudarevu ukazu otpuščeny byli v Li-KKKtvu,... » (bač. 131, dak. 108, 1636 h.)

« ... Da tot de Sobol zaniał u niego, Vasilija, s tovaryšču svoimi s kupieckimi ludźmi v kabału denieg 25 rublev, da v zakładzie v 10 rublech położył 4 knigi piečatnyje : 2 ałfavita — łacinskoj z grečeskim, da grečeskoj z biełoruskim jazykom... » (bač. 159, dak. 138, 1639.)

« ... Da černoj že pop Iona podał mnie, chołopu tvojemu, v prykaznoj izbie list, pisan na obie storony biełoruskim piśmom, da poł stołpca polskoje piśmo... » (bač. 263, dak. 243, z 1651 h.)

Viartajučysia da kartagrafičnych dakumantaŭ treba uspomnić ab karcie Ivana Lackaha vykananaj Antonam Viedam u 1542 hodzie. Na karcie hetaj jošć łacinskaje pajaśnieńnie natupnaha źmiestu : « Masko-

ŭščyna, jak ŭsia Biełaja Ruś, nie abmiažoŭvajecca eŭrapejskaj častkaj Sarmacyi, ale jašče bolš praścirajecca eŭrapejskaj častkaj Sarmacyi, ale jašče bolš praścirajecca ŭ Azii... ». Tut termin « Biełaja Ruś » nie aznačaje vyklučna niejkaj častki Rusi, a abymaje saboju abšyrnaje uładańnie, uklučna z azijackimi abšarami kudy praścirajeccaułada i viera pravasłaŭnaja maskoŭskaha Cara. 22)

Ahulna biaručy, da kartahrafičnych infarmacyjaŭ treba adnosicca z adpaviednaj častkaj krytyki i starańnia zrazumieć čas « vydańnia » infarmacyi, čas vykanańnia karty i jaje druku ci pieradruku, bo-ž hetyja faktary najčaściej tak niaŭdačna składajuć « voblik » starynnych kartaŭ jakimi karystajucca daśledčyki historyi. 23)

Mnoha kartaŭ dajšli da nas u formie kopijaŭ, pierarobak i naściennych upryhožańnniaŭ straciŭšych u vialikaj miery svaju navukovuju vartaść. Na ščaście zachavałasia peŭnaja kolkaść kartaŭ, jakija možna śmieła zaličyć da kartahrafičnych skarbaŭ našaj ery.

Niedzie kala 1439-ha hodu Kardynał z Kuzy (Kuzanus) apracavaŭ kartu centralnaj Europy jakaja abymaje i častku uschodniaj terytoryi. « Biełaja Ruś » na hetaj karcie adnosicca da terytoryi bolš-mieńš Nouharadu i Pskova i miažujecca z abšaram tahačasnaj Švecyi. Kantakty Aachadu z hetymi abšarami Rusi i volny handal jość uspraviadlivieńniem hetkaha aznačańnia. Douhi čas karta Kuzanusa kłałasia u asnovy kartaŭ centralnaj i (častkova) uschodniaj Eouropy.

U 1507 hodzie była apublikovana karta polskaha kartografa Vapoŭskaha, na jakoj aŭtar aznačyŭ maskoŭskuju terytoryju: « Maskoŭščyna abo Biełaja Ruś », što prypuščalna padkreślivała niezaležnaść Maskouskaj dziaržavy. Ad hetaha-ž času balšynia zachodnich kartohrafaŭ i pačynaje identyfikavać Maskoŭščynu z Biełaj Ruśsiu u *pamyłkovym* hieahrafičnym sensie.

Sprava hetaja pačała vyjaśniacca z pajaŭleńniem kartaŭ apracovanych kartografami na miescy apisvanaj terytiryi. Treba uspomnić tut kartu kniazia Radziviła z 1613 h. i asabliva kartay Boŭpłana, jaki sam asabista pravodziŭ pamiery i źbiraŭ histaryčnyja materyjały dla svaje navukovaje pracy. Pajaŭlajecca šerah dobra apracovanych kartaŭ choć nie zaŭsiody na spraŭdžanych krynicach. 24)

Adnak, z pastupovym raźvićciom navukovaj kartahrafii, nazoŭ « Biełaja Ruś » zamacoŭvajecca vyklučna ŭ adnosinach da siańniašniaha etnahrafičnaha abšaru Biełarusi, a źnikaje z kartaŭ dzie aznačajucca abšary, jakija niekali padlehali tatarskamu panavańniu.

U vyniku hetaha karotkaha razhladu pytańnia źviazanaha z nazovam « Biełaja Ruś » možna zrabić vysnaŭ, što nazoŭ « Biełaruś » jość etymałahičnaha pachodžańnia, zamacavaŭsia u adnosinach da biełaruskaj etničnaj terytoryi ŭ vyniku histaryčnych padziejaŭ i pierachavaŭsia da siańniašniaha dnia dziakujučy adviečnamu isnavańniu biełaruskaj etničnaj masy.

U zaklučeńnni treba padkreślić, što pry analizie nazovu « Biełaja Ruś » i terminaŭ, jakija ad jaho vyvodziacca, jość nieabchodnym ustanaŭleńnie charaktaru terminu, ci jon jość nazovam « sytuacyjnaha » charaktaru, aznačajučaha svabodu ci niezaležnaść, ci jon źjaŭlajecca nazovam relihijnaj natury, ci ŭrešcie, jon nosić hieahrafičny ci etničny charaktar ?

Ihnaravańnnie hetaj nieabchodnaści moža vyklikać niejasnaści, błytaninu i niezrazumieńnie histaryčnych faktaŭ.

Červień 1974. V. Astroŭski.

VIAČERNI ZVON

Niadaŭna tak, bo hod nazad,
Taksama płakaŭ listapad,
Slaźmi ściakajučy pa škle,
La voknaŭ mokła noč u jmhle.
Ale ŭ pakoi svojska tak,
Nas dvuch, pijanina j kanjak.
Da nas zyjšlisia na Dziady —
Čyje ź ziamli ścior čas ślady, —
Jakich zhłušyła tundraŭ šyr,
Śniahi Tajhi, Bajkał, Sibir...
Spamin placiecca pad vichor,
Jak słuckich pajasoŭ uzor.
Za ich spakoj i za naš žal
Do-re-mi-fa — zapieŭ kryštal,
Paśla ŭ čužuju noč i ciš
So-la-si-do — šapnuŭ klaviš.
A za vaknom pad gamy ton,
Adbiŭ na viežy poŭnač zvon.
Miašaŭsia z tonam sum i čar:
Apošni raz mnie pieŭ Piaśniar...
Paśla spačyŭ jon viečnym snom
Pad tulipanaŭ kurhanom,
Ale pabiehła ŭ volny śviet —
Minstrel i vołat — pieśnia-śled.
Cichi jaho pa pracy son,
A nas uściaž tryvožyć zvon. —
Viačerni zvon...

P. SYČ

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950